

Openbaring – deel 3: “Niemand heeft God ooit gezien” (1 Joh. 4,12)

Lezing: 1 Joh. 4, 7-12

“Geliefde broeders en zusters laten wij elkaar liefhebben, want de liefde komt uit God voort. Ieder die lief heeft is uit God geboren en kent God. Wie niet lief heeft kent God niet, want God is liefde. En hierin is Gods liefde ons geopenbaard: God heeft zijn enige zoon in de wereld gezonden, omdat we door hem zouden leven. Het wezenlijke van de liefde is niet dat wij God hebben liefgehad, maar dat hij ons heeft liefgehad en zijn zoon heeft gezonden om leniging te brengen voor onze tekorten. Geliefde broeders en zusters, als God ons zo heeft liefgehad, moeten ook wij elkaar liefhebben. Niemand heeft God ooit gezien. Maar als wij elkaar liefhebben, blijft God in ons en is zijn liefde in ons werkelijkheid geworden.”

Toespraak:

Naarmate men wat ouder mag worden in jaren, reduceren, vereenvoudigen zich in het leven vele zaken. Dat zullen mijn leeftijdsgenoten hier aanwezig, wel beamen. Wat het waarom en het hoe, (dus de zingeving) van het leven betreft ligt de vereenvoudiging voor mij gevat in deze voorkeurs verzen uit Psalm 25:

“Heer, mijn God, ik ben zeker van U. Maar wij willen U zien. Geef ons vandaag een teken van liefde”.

Het blijft in vele christelijke gemeenten, een vaak hardnekkige overtuiging dat deze zekerheid en dit zien van God en dit teken van liefde, moeten bevestigd, bewezen worden door een natuurverschijnsel of een mirakel, door een wonderbare geboorte of genezing, door een verschijning of door een stem uit de hemel. Door een zagezegde openbaring. Voor de gesecculariseerde mens, die wij toch allemaal zijn, houdt deze overtuiging geen stand. En terecht. De bijbelverhalen zijn niet bedoeld als historische ankerpunten voor onze geloofs zekerheid. Maar is er dan een andere evangelisch geïnspireerde weg mogelijk om nog zinvol over “openbaring” te spreken ?

Ik leid mijn antwoord in met twee korte anekdotes:

- In een gezinsgroep getuigde een man over zijn ervaringen bij het lange stervensproces van zijn vrouw. Op een dag, zo vertelde hij, werd ik zo aangegrepen door het zien van de pijn en de angst van mijn zieke vrouw dat ik haar zegde, en ik meende het, mocht ik maar in uw plaats kunnen gaan liggen, Dora, ik zou het doen. En zij antwoordde: “Dat moet niet schat, **als je hier maar bij me blijft**”. Ik ben bij haar gebleven tot in haar sterven. Dit heeft mij, haar te vroege dood, leren aanvaarden.

- Een maand geleden komt bij een voordracht een verpleegster, oud-leerlinge, naast mij zitten. Ze is in haar kliniek aangesloten bij een soort groep voor zorgbegeleiding van patiënten. Ze was in september haar twintigste dienstjaar begonnen. Ik vroeg haar of er na al die jaren nog geen sleet begon op te komen. Zij antwoordde enthousiast: helemaal niet, 't is alsof ik mijn eerste jaar weer gestart ben en weet je hoe dat komt ? Bij de nieuwe start van de zorggroep in september had de deelnemende dokter het groepsgesprek ingeleid met de gedachte: “het eerste wat je moet zeggen aan de patiënt die in de spoed wordt opgenomen of die je naar zijn kamer brengt is, “mijnheer, mevrouw, jongen, meisje, **je zult hier goed verzorgd worden**”. En het was alsof ik opnieuw mijn roeping ontdekte.

Deze twee anekdotes zijn twee authentieke openbarings-ervaringen. Authentiek omdat zij, iets aan de oppervlakte brengen (openbaren) waar mensen niet zonder kunnen en van waaruit zij in menselijkheid en menswaardigheid kunnen blijven leven: namelijk de verlossende, de bevrijdende en scheppende kracht van “er te mogen en te kunnen zijn voor een ander”.

Ik laat mij bij de verduidelijking inspireren door het boekje van priester-theoloog Maurice Bellet "Niemand heeft God ooit gezien" *. Als wij geloven in Jahweh, wat betekent "ik ben er, ik zal er zijn voor u" en terzelfdertijd moeten erkennen dat niemand, waar ook ter wereld, die Jahweh ooit gezien of gehoord heeft, dan moeten we op zoek gaan naar plaatsen, naar levenservaringen waar mensen kunnen geloven dat God er is voor hen. Daarvoor moeten we beginnen, aldus priester Bellet, met afstand te doen van elk bestaan van een God, of spreken over een God die zijn bestaan bewijst door nu en dan op wonderbaarlijke wijze tussen te komen om onze problemen op te lossen. Hij sluit zich hierin aan bij de ervaring van de M.E mysticus Eckhart die getuigt dat hij slechts toegang had gekregen tot het horen en zien van God, toen hij God had achtergelaten: d.w.z. toen hij alle pogingen om God te definiëren, om God voor te stellen, had opgegeven en alle van God afgeleide constructies zoals geboden en verboden, zoals straf en beloning, zoals hel en hemel, achter zich had gelaten.

Dit achterlaten, deze bevrijding van "een ingrijpende, zichzelf bewijzende God van daar boven" is volgens priester Bellet de sleutel tot een authentieke, diep menselijke ervaring (openbaring) van "er te kunnen en te mogen zijn voor een ander". De plaats waar de mens kan beleven dat God er is voor hem kan enkel en alleen maar zijn waar mensen er zijn voor elkaar. Maar dit is een diepgaand en lang durend proces. Het begint bij het achterlaten van al onze, vaak groeps gebonden patronen, clichés, verwachtingen en vooroordelen, van morele principes en religieuze waarheden waarmee we zo gemakkelijk mensen en hun gedragingen klasseren als gelovig of ongelovig, als moreel hoogstaand of misdadig, als normaal of abnormaal, als geslaagden of als mislukkelingen. Als dat lukt, dat achterlaten, die onthechting, pas dan zijn we ook in staat het appèl, het zielsverlangen in het gelaat van elk mens te zien en te horen; pas dan opent zich een horizon van totale openheid en van totaal respect voor de eigenheid, de uniciteit en de oneindige ruimte van elk ander medemens. Met deze openheid en dat respect bieden mensen elkaar de grootste vrijheid om te mogen en te kunnen zijn wie ze zijn (ook in hun ellende en beperktheid) en wordt de ruimte geschapen waarin liefde en nabijheid kunnen groeien. Deze groeiende liefde en nabijheid zijn het fundament, de kern van elk humaan, menswaardig leven. "*Niemand heeft God ooit gezien...*" is een citaat uit de eerste brief van Johannes, maar het citaat gaat verder: "*maar als we elkaar liefhebben* (ik voeg daar tussen: zoals mensen dat maar groeiende wijs kunnen) *dan blijft God in ons en is zijn liefde in ons volkomen*" (1 Joh.4,12). Dan pas wordt de medemens en Jahweh recht gedaan. Dat is trouwens voor Bellet de rode draad doorheen heel de Bijbelse openbaringstraditie (vanaf Amos, over Jezus tot op vandaag), dat de Gods openbaring niet loopt via wonderen en niet via de kwaliteit of de juistheid van wat wij over die God zeggen, zelfs niet via onze eredienst maar via de kwaliteit van onze relatie tot onze medemensen; inzonderheid in onze relatie met hen die gekwetst of kwetsbaar zijn in hun groei tot liefhebben. En deze kwaliteit is niets min en niets meer dan enerzijds de openheid om het horen en het zien van het zielsverlangen in het gelaat van de andere: "als je maar bij mij blijft" en anderzijds de toewijding van de nabije mens "er zal hier goed voor je gezorgd worden". Deze kwaliteitsvolle relatie is onze Bijbelse God.

Willen wij deze openbaringstraditie verder zetten dan is het belangrijk dat er blijvend plaatsen gecreëerd worden waar mensen kunnen ontdekken dat deze Bijbelse God er is voor hen. Ontmoetingsplaatsen waar mensen in vrijheid en openheid voor elkaar, hun ziel (bezieling) mogen uitspreken en in betrouwbaarheid en respect elkaar kunnen beluisteren. Het is deze taal van de liefde en het liefdevol present zijn dat lijden verzacht, wonden verzorgt, dat mensen opricht en bevrijdt van mee gesleepte ballast (vaak ook morele en religieuze ballast). Het is de taal van de liefde die mensen verzoent met het leven. Het is de manier van liefdevol nabij zijn bij de andere die doet groeien in waardigheid. Een nabij zijn dat mensen bij hun eigen kracht laat komen en hen opnieuw in zichzelf de menselijke schoonheid laat zien, die om welke redenen ook zo vaak niet meer aan het licht kon komen.

Is dat niet de inhoud van het gebed van Oosterhuis: Delf mijn gezicht op, maak mij mooi. Van niets of niemand meer ten prooi.

Zo een openbaringstaal kan en mag gesproken worden in een gezin of leefgemeenschap, in die zorggroep van een kliniek, in die gezinsgroep of die basisgroep in een anonieme stad, in die gespreksgroep met geïnterneerden in de kille gevangenis, in die ontmoetingsgroep met en voor echtgescheidenen, in die vierde-wereld-groep die aan armen het woord geeft, of in die kleine gemeenschap zoals De Lier waar het leven gedeeld, gevierd en geduid wordt.

Daar wordt het Bijbels openbaringsgeloof gedragen door mensen die de droom of het visioen van een betere en meer menswaardige wereld blijven koesteren en uitzingen. Maar vooral door mensen die liefdevol en zorgzaam omgaan met elk medemens dichtbij en veraf. En onze hoop daarin is niet in eerste instantie de vervulling van het visioen maar wel het samen blijven op weg gaan en de hand niet los te laten van hen die het zo moeilijk hebben om mee te kunnen.

André Maes

De Lier – 22 januari 2012

*Niemand heeft God ooit gezien”, Maurice Bellet, Davidsfonds / Leuven, 2010